

Duitsland wil sterkere EU als antwoord op crisis

Achtergrond - 1 juli 2020 - Auteur: Marja Verburg

Duitsland, dat vandaag het EU-voorzitterschap op zich neemt, wil de coronacrisis aangrijpen om de EU te versterken. De pandemie heeft aangetoond hoe kwetsbaar Europa is, zegt kanselier Merkel. De EU moet daarop antwoorden met subsidies voor zwaar getroffen EU-landen en met intensievere politieke samenwerking, vindt ze. Daar loopt Nederland niet direct warm voor.

“Ik hoop dat alle lidstaten nu in de geest van het compromis handelen”, zei Merkel op 18 juni in een [regeringsverklaring in de Bondsdag](#). Daarbij noemde ze geen namen - dat doet de kanselier vrijwel nooit - maar duidelijk was dat ze mede verwees naar ‘de vrekkige vier’: Nederland, Oostenrijk, Zweden en Denemarken. Deze landen zien niets in het Frans-Duitse plan voor een herstelfonds van 500 miljard euro, dat de door de coronacrisis zwaar getroffen EU-landen met subsidies moet steunen. Daarvoor moeten de Europese landen gezamenlijke leningen op de financiële markten opnemen, aldus Merkel en de Franse president Macron, die [hun plan](#) in mei presenteerden. Een verrassende draai voor de Duitsers, die daarin altijd terughoudend zijn geweest. En een verrassende opleving van de Frans-Duitse as, waar na de [lauwe Duitse reactie](#) op eerdere hervormingsplannen van Macron de rek een beetje uit leek.

Kort na het voorstel van Merkel en Macron kwam de Europese Commissie met een eigen plan voor een herstelfonds, van 750 miljard euro, dat veel elementen van het Frans-Duitse herstelfonds bevat. Maar de *sparsame Vier* willen geen geld geven aan de zwaarst getroffen landen. Zij willen alleen geld lenen, dat die landen later moeten terugbetalen.

Deze houding staat haaks op de plannen voor het Duitse voorzitterschap van de Raad voor de Europese Unie, die Merkel in haar regeringsverklaring in de Bondsdag uiteenzette. “Nog nooit waren samenwerking en solidariteit in Europa zo belangrijk”, benadrukte ze, om “de groeiende ongelijkheid” tussen de EU-landen tegen te gaan. Het motto van het Duitse voorzitterschap voor de komende zes maanden: *‘Gemeinsam. Europa wieder stark machen’*.

Politieke unie

Dat betekent wat Duitsland betreft ook dat de EU-lidstaten meer gaan bijdragen aan de Europese meerjarenbegroting - officieel het Meerjarig Financieel Kader 2021-2027 - waar Nederland fel op tegen is. En het betekent, in Merkels woorden, "een Europese veiligheidsraad voor buitenlandse politiek". Dit idee wordt in Duitsland breed gedeeld. Merkels partijgenoot Armin Laschet, minister-president van Noordrijn-Westfalen en in de race om Merkel volgend jaar als kanselier op te volgen, pleitte in een [interview met NRC](#) voor "een heropricting van de Europese Unie", die moet leiden tot "een echte politieke unie". En vice-kanselier en minister van Financiën Olaf Scholz, die hoge ogen gooit voor het SPD-lijsttrekkerschap, kan zich op de langere termijn zelfs een Verenigde Staten van Europa voorstellen, zei hij onlangs in een interview met Die Zeit.

De eerste reflexen in de coronacrisis waren, ook in Duitsland, vooral nationaal en niet Europees

"Europa heeft ons nodig zoals wij Europa nodig hebben", zei Merkel in de Bondsdag. De eerste reflexen in de coronacrisis waren, ook in Duitsland, vooral nationaal en niet Europees. Dat was onverstandig, vindt de kanselier. Het Duitse antwoord is een sterker Europa. Een conferentie over de toekomst van Europa die voorzitter van de Europese Commissie Ursula von der Leyen - in een vorig leven minister in Merkels kabinet - wil organiseren, zou daar een goed format voor kunnen zijn, aldus de kanselier.

Afrika en China

Hoewel de coronapandemie het Duitse voorzitterschap zal domineren, hoopt Duitsland ook schot te kunnen brengen in een aantal andere, dringende dossiers: het klimaatbeleid, digitalisering en het migratievraagstuk. Zo moeten de EU-landen zich als het aan de nieuwe voorzitter ligt de komende maanden allemaal committeren aan het doel van een klimaatneutraal Europa in 2050 - de Europese Green Deal. Technologisch en digitaal moet Europa minder afhankelijk worden van andere landen. En de Duitsers hopen een hervorming van het Europese asielsysteem voor elkaar te krijgen.

Als buitenlandpolitieke zwaartepunten van het voorzitterschap ziet Duitsland Afrika en China. In oktober wil de EU tijdens een top met de Afrikaanse Unie "gemeenschappelijke antwoorden op de coronacrisis vinden", aldus Merkel. Nu al is duidelijk dat de Afrikaanse landen extra zwaar zullen lijden onder de economische en sociale gevolgen.

Voor Merkel is van groot belang dat Europa een uniforme houding

weet te vinden tegenover China

Met China was een topontmoeting in september in Leipzig gepland. Dat had een hoogtepunt van het Duitse voorzitterschap moeten worden. Maar vanwege de coronacrisis is de top uitgesteld. Bij de relatie met China spelen onder andere de rol van Chinese firma's bij de aanleg van het 5G-netwerk in Europa en een gelijke behandeling van Europese bedrijven op de Chinese markt. Dat laatste probleem had moeten worden opgelost met de ondertekening van het investeringsverdrag waar de EU en China al jaren over onderhandelen. Ook dat wordt nu uitgesteld.

Voor Merkel is van groot belang dat Europa een uniforme houding weet te vinden tegenover China, juist nu het land meer invloed in het vrije Hongkong probeert te krijgen. Tijdens de coronapandemie werd bovendien duidelijk dat vooral Oost-Europese landen maar ook Italië niet wachten op steun uit Brussel en zeer ontvankelijk zijn voor Chinese hulp en investeringen. Tegelijkertijd heeft Europa China nodig als handelspartner en als partner in de strijd tegen klimaatverandering.

Brexit

En tussen al die grote, geopolitieke problemen speelt ook nog steeds de [Brexit](#). De EU en Groot-Brittannië moeten het voor het einde van dit jaar eens zien te worden over een gezamenlijk handelsverdrag, anders dreigt alsnog een harde Brexit. Of Duitsland dat tij de komende zes maanden kan keren, is nog maar zeer de vraag.

Het laatste Duitse EU-voorzitterschap dateert van 2007. Het Europese grondwettelijke verdrag was net gestrand, maar Merkel - van wie vrijwel niemand destijds veel Europees leiderschap verwachtte - zorgde voor een verrassende doorstart die leidde tot het Verdrag van Lissabon. In haar laatste termijn als kanselier zullen haar Europese ambities niet minder groot zijn.

Dit artikel verscheen ook in het [juni-nummer van 'De Hofvijver'](#) van het Montesquieu Instituut

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel:

<https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/38621/duitsland-wil-sterkere-eu-als-antwoord-op-crisis>